



ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 28.11.2023 г.
COM(2023) 761 final

2023/0443 (NLE)

Предложение за

РЕГЛАМЕНТ НА СЪВЕТА

за изменение на Регламент (ЕС) 2022/2578 във връзка с удължаването на срока на прилагането му

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

1.1. Основания и цели на предложението

След непровокираното и неоправдано пълномащабно нашествие на Русия в Украйна доставките на газ за ЕС от страна на Русия претърпяха прекъсвания в резултат на умишлен опит за използване на енергията като политическо оръжие. От много години Русия е основният доставчик на газ за ЕС. В исторически план ЕС разчиташе на Русия за над 40 % от доставките на газ. От февруари 2022 г. тези доставки непрекъснато намаляват. През първата половина на 2023 г. потоците на газ по газопроводи от Русия представляваха по-малко от 10 % от вноса на газ в ЕС.

Сътресението в доставките, причинено от Русия, оказва значително въздействие върху равнището на цените на газа в ЕС. Въпреки че през предходното десетилетие цените се променяха в диапазона от 5 EUR/MWh до 35 EUR/MWh и бяха средно около 20 EUR/MWh, през август 2022 г. цените на газа се покачиха до над 300 EUR/MWh в разгара на кризата и достигнаха равнища, които бяха с 1000 % по-високи от средните цени, наблюдавани преди това в Съюза. Най-високите ценови равнища бяха достигнати в рамките на една седмица — 5 последователни дни на търговия — от 22 до 26 август 2022 г., когато цените бяха постоянно над 250 EUR/MWh и се отклоняваха от референтната цена на ВПГ (втечен природен газ) с повече от 50 EUR/MWh. След разгара на кризата цените спаднаха значително и в началото на есента на 2023 г. варираха между 40 EUR/MWh и 50 EUR/MWh. Те обаче остават повече от два пъти по-високи от тези отпреди кризата.

Екстремните скокове на цените са много вредни за европейската икономика. Газът се използва широко в много сектори от икономиката на ЕС — от МСП до големите промишлени отрасли, и по-специално тези с високо потребление на газ, като например производството на керамика, стъкло, торове, целулоза и хартия и химикали. Освен това високите цени оказват верижен ефект върху цените на електроенергията и допринасят за увеличаване на общата инфлация.

В този контекст на 19 декември 2022 г. Съветът прие спешния Регламент (ЕС) 2022/2578 на Съвета за създаване на механизъм за корекция на пазара („МКП“) с цел защита на гражданите на Съюза и икономиката от прекомерно високи цени.

Регламентът ще престане да се прилага на 31 януари 2024 г. Целта на настоящото предложение е да се удължи с една година срокът на прилагане на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2022/2578 с оглед на продължаващите рискове за енергийните доставки и следователно за цените в Съюза.

1.1.1. Основни елементи на Регламент (ЕС) 2022/2578

С Регламент (ЕС) 2022/2578 на Съвета от 22 декември 2022 г. се създава временен механизъм за корекция на пазара („МКП“) за дадени нареждания за търговия с деривати, свързани с виртуалните търговски точки („ВТТ“) на ЕС с падеж между месец напред и година напред.

Механизмът за корекция на пазара се задейства, когато настъпи събитие за корекция на пазара, т.е. когато цената на сетълмента на ТТФ дериватите с най-кратък срок за изпълнение надвиши 180 EUR/MWh и е с 35 EUR по-висока от референтната цена

(отразяваща глобалните тенденции в цените на ВПГ) за три работни дни. Механизмът за корекция на пазара не е бил задействан, тъй като цените на TTF са останали под праговете на задействане след влизането в сила на Регламент (ЕС) 2022/2578 на Съвета.

При настъпването на събитие, налагащо корекция на пазара, в Регламента за механизма за корекция на пазара е предвиден динамичен максимален праг за оферирание, при който пазарните оператори не следва да приемат, а участниците на пазара — да подават нареждания за деривати на цени, които са с 35 EUR/MWh над референтната цена, публикувана от ACER предходния ден. Механизмът за корекция на пазара се дезактивира автоматично след 20 дни, ако динамичният максимален праг за оферирание е 180 EUR/MWh за три последователни дни.

Съгласно член 6 от Регламента динамичният максимален праг за оферирание може да бъде преустановен незабавно и по всяко време, ако води до сериозни смущения на пазара, засягащи сигурността на доставките и потоците от газ в рамките на Съюза или правилното функциониране на пазарите на енергийни деривати.

1.1.2. Ситуацията понастоящем: продължават да съществуват сериозни затруднения и рискове за сигурността на доставките на газ в ЕС

Реакцията на Съюза в рамките на REPowerEU и последващите инициативи, включително мерките, определени в Регламент (ЕС) 2022/2578, подготвиха ЕС за влошаване на състоянието на сигурността на доставките на газ. Ако срокът му не бъде удължен, посоченият регламент ще спре да се прилага на 31 януари 2024 г.

Към датата на приемане на настоящото предложение обаче продължават да съществуват сериозни затруднения при доставките на газ за Съюза.

Поради значителното намаляване на вноса на руски газ по газопроводите през изминалата година доставките на газ за Съюза са намалени значително в сравнение с периода преди кризата. С настоящите нива на внос на газ, пренасян по газопроводи, се очаква Съюзът да получи внос на приблизително 20 млрд. куб. метра руски газ по газопроводи през 2023 г., ако този ненадежден внос не бъде изцяло прекъснат. Вносът ще бъде с около 110 млрд. куб. метра по-малко, отколкото през 2021 г.

Положението на световните пазари на газ продължава да бъде много напрегнато и се очаква да остане напрегнато за известно време. Както беше отбелязано от Международната агенция по енергетика (МАЕ),¹ световните доставки на ВПГ са нараснали съвсем слабо през 2022 г. (4 %) и през 2023 г. (3 %) поради „ограниченото увеличаване на капацитета за втечняване, прекъсванията в основните съоръжения за износ и намаляващите доставки на захранващ газ в съоръженията за ВПГ, захранвани от остарели находища“. Очаква се значителен нов капацитет за втечняване на ВПГ в световен мащаб (особено в САЩ и Катар) да бъде въведен в експлоатация едва от 2025 г., но „в близко бъдеще равновесието на пазара остава несигурно“.²

Тази ситуация все още има отрицателни последици за цените на газа, които, въпреки че са много по-ниски от върховете стойности през лятото на 2022 г., остават по-високи от

¹ МАЕ: Medium-Term Gas Report 2023 (Средносрочен доклад за природния газ за 2023 г.)

² МАЕ: World Energy Outlook 2023 (Перспективи в световната енергетика за 2023 г.)

тези отпреди кризата с неизбежни последици за покупателната способност на гражданите на ЕС и конкурентоспособността на европейските предприятия.

Голямата нестабилност на пазара също така е следствие от напрежението на пазара и представлява допълнителен риск за икономиката на ЕС. През лятото и есента на 2023 г. се наблюдаваха редица случаи на значителна нестабилност, когато цените нараснаха с повече от 50 % за няколко седмици. Това показва, че пазарите на газ все още са нестабилни и могат да реагират силно на всяко неочаквано и внезапно сътресение в търсенето и предлагането, както беше случаят след стачката, засегнала австралийските съоръжения за втечен природен газ, кризата в Близкия изток и прекъсването на междусистемната връзка Balticconnector.

Ако се реализират, редица рискове могат да засилят страха от недостиг, който, предвид нестабилността на пазара поради напрежението на него, може да предизвика силни реакции със сериозни последици за цените. Тези рискове включват съживяване на търсенето на втечен природен газ в Азия (ВПГ), което ще намали наличния газ на световния газов пазар,³ екстремни метеорологични условия, които е възможно да засегнат акумулирането на водноелектрическа енергия или производството на ядрена енергия⁴, което би изисквало по-често прибегване до производство на електроенергия от газ, както и евентуални допълнителни прекъсвания на доставките на газ, включително пълно спиране на вноса на газ от Русия или прекъсване на съществуващата критична газова инфраструктура.

Въоръжените конфликти с висока интензивност понастоящем засягат няколко от ключовите региони за доставки в ЕС освен Украйна (Азербайджан, Близкия изток) и това влошава обстановката по отношение на заплахите.

Последните примери илюстрират вероятността и значимостта на рисковете, свързани с прекъсването на критичната газова инфраструктура. През септември 2022 г. газопроводът „Северен поток 1“ беше повреден от саботаж до такава степен, че понастоящем не може да транспортира газ и няма да може да го прави в обозримо бъдеще. През октомври 2023 г. беше прекъсната междусистемната връзка Balticconnector — важен газопровод, свързващ Финландия с Естония. В резултат на прекъсването на Balticconnector Финландия вече не е в състояние да изпълни критерия N-1 като част от стандарта за инфраструктура, определен в член 5 от Регламент (ЕС) 2017/1938. С критерия N-1 се гарантира, че държавите членки предприемат мерки, така че в случай на прекъсване на най-голямата единична газова инфраструктура те все още ще разполагат с технически капацитет, за да задоволят общото си търсене в ден на върхово търсене. В резултат на прекъсването на Balticconnector на 27 октомври 2023 г. Финландия повиши своето ниво на опасност съгласно член 11 от Регламент (ЕС) 2017/1938 от „ранно предупреждение“ на „тревога“, което е последното ниво на опасност преди извънредна ситуация. Този нов инцидент в инфраструктурата

³ МАЕ отбелязва, че: „се очаква през 2024 г. търсенето на газ в световен мащаб да се върне към умерен растеж, главно под влияние на развитието в азиатско-тихоокеанския регион и Близкия изток“, а търсенето в азиатско-тихоокеанския регион се очаква „да нарасне с 20 % до 2026 г. в сравнение с 2022 г.“, вж. Средносрочния доклад за природния газ за 2023 г.

⁴ Вътрешният недостиг на водноелектрическа и ядрена енергия, дължащ се на климатичните условия и други фактори за наличност, изостри напрежението на пазара на газ, което доведе до допълнително покачване на цените през лятото на 2022 г. Недостигът на производство на водноелектрическа и ядрена енергия през 2022 г. беше съответно около 60 TWh и 120 TWh в сравнение с 2021 г.

демонстрира вероятността и значимостта на рисковете, свързани с нови прекъсвания на критичната газова инфраструктура.

Следва също така да се отбележи, че значителното намаляване на търсенето на природен газ (-18 % между август 2022 г. и август 2023 г.) допринася за запазването на равновесието на газовия пазар в ЕС. Това намаляване е резултат от икономически фактори (например високи цени) и административни мерки, приети от държавите членки съгласно Регламент (ЕО) № 2022/1369 относно координирано намаляване на търсенето на газ и Регламент (ЕС) 2023/706 за удължаването на неговото прилагане. Евентуалното нарастване на търсенето поради възобновяване на потреблението на газ в жилищния, търговския и промишления сектор⁵ или в случай че административните мерки, насочени към намаляване на търсенето, не бъдат допълнително удължени, представлява допълнителен риск, който, предвид настоящите неблагоприятни пазарни условия може да подкопае сигурността на доставките на газ в ЕС.

В редица поредни доклади от декември 2022 г., февруари, юли и октомври 2023 г. Международната агенция по енергетика (МАЕ) постоянно подчертава трайните рискове за сигурността на доставките на газ в ЕС и предупреждава, че няма място за самоуспокоение предвид подобряването на положението в сравнение с разгара на кризата през лятото на 2022 г. Според доклада от октомври 2023 г. „се очаква доставките на газ в световен мащаб да останат ограничени през 2023 г.“, като „се очаква оставащите под средното равнище увеличения на капацитета за втечняване на ВПГ да удължат напрегатите условия на доставка до 2024 г.“. В доклада си от февруари МАЕ отбелязва, че „равновесието в световен мащаб зависи от необичайно широк спектър от неясноти и външни рискови фактори. Това включва възможността за пълно прекратяване на доставките на руски газ по газопроводи за Европейския съюз, както и възстановяване на вноса на ВПГ от Китай в съответствие с дългосрочните договори на страната за ВПГ и потенциално по-слаба наличност на доставки на ВПГ“. Агенцията е разработила кризисни сценарии, в които доставките на руски газ спират, доставките на ВПГ продължават да бъдат ограничени и търсенето на газ поради влошени метеорологични условия се увеличава, което би могло да доведе до потенциален недостиг от 40 млрд. куб. метра в ЕС. В доклада си от юли 2023 г. МАЕ подчертава, че „продължават да съществуват рискове и несигурност преди зимния сезон 2023/2024 г. в Северното полукълбо“ и че „запълнените съоръжения за съхранение не са гаранция срещу нестабилност през зимата и риск от ново напрежение на пазара“.⁵

Освен това Европейската мрежа на операторите на преносни системи за газ (ЕМОПС за газ) публикува своята зимна прогноза за доставките с общ преглед на летния период в съответствие с член 8 от Регламент (ЕО) № 715/2009. ЕМОПС за газ стигна до заключението, че макар общото състояние на сигурността на доставките в ЕС да се е подобрило значително, може да са необходими допълнителни мерки в случай на пълно прекъсване на доставките от страна на Русия. Освен това е необходимо внимателно управление на съоръженията за съхранение през зимата на 2023—2024 г., тъй като в началото на сезона на запълване с газ вероятно ще е необходимо запълване на 46 %, за да се постигне целта от 90 % за запълване, определена в Регламент (ЕС) 2022/1032.³

⁵ МАЕ, “Global Security Review 2023” („Глобален преглед на сигурността за 2023 г.“) В началото на ноември 2023 г. запасите от природен газ в ЕС достигнаха рекордно високо равнище от над 99 % от капацитета.

Реакцията на Съюза в рамките на REPowerEU и последващите инициативи, включително мярката, определена в Регламент (ЕС) 2022/2578, допринесоха за подобряване на положението. Ако съответните мерки на Съюза спрат да се прилагат, това би довело до риск от промяна на стабилизираното, но несигурно положение, което Съюзът е постигнал, и би влошило устойчивостта на ЕС на неблагоприятни събития.

С оглед на тези трайни сериозни затруднения и рискове за сигурността на доставките на газ и цените на газа в ЕС и за да не бъде нарушено настоящото крехко равновесие, е необходимо и спешно да се удължи срокът на прилагане на Регламент (ЕС) 2022/2578. Във връзка с това настоящото предложение има за цел да удължи с една година срока на прилагане на Регламент (ЕС) 2022/2578.

1.1.3. Причини за удължаване на срока на прилагане на разпоредбите на регламента в настоящата ситуация

Различните разпоредби на Регламент (ЕС) 2022/2578, прилагането на които се цели да бъде удължено с настоящото предложение, са необходими за преодоляване на посочените по-горе сериозни затруднения и рискове за сигурността на доставките на газ и цените на газа в ЕС.

През март 2023 г. ACER и ESMA направиха оценка на въздействието на механизма за корекция на пазара след влизането му в сила и стигнаха до заключението, че механизмът за корекция на пазара не е бил задействан и че до този момент не са възникнали отрицателни последици за енергийните (и финансовите) пазари. Комисията разшири анализа, за да оцени развитието на пазара през последните месеци, и установи, че механизмът за корекция на пазара никога не е бил задействан и не установи отрицателни последици след влизането в сила на Регламента за механизма за корекция на пазара.

Механизмът за корекция на пазара не позволява цените да достигнат прекомерно високи равнища в сравнение с международните цени на пазарите на деривати за природен газ и следователно ограничава отрицателното въздействие на високите цени върху покупателната способност на гражданите на ЕС и конкурентоспособността на европейските предприятия.

- **Съгласуваност с действащите разпоредби в тази област на политиката**

На 23 март 2022 г. Европейската комисия представи съобщение, озаглавено „Сигурност на доставките и достъпни цени на енергията: варианти за незабавни мерки и подготовка за следващата зима“ (COM(2022) 138 final), в което се излага целта за гарантиране на доставките на газ на разумна цена през следващата зима и след това. В съобщението се посочва, че определянето на горна граница за цената на газа или модулирането ѝ чрез регулаторни средства е вариант, който може да бъде разгледан с цел смекчаване на рязкото покачване на цените на енергията. През октомври 2022 г., в контекста на ескалираща криза, Европейската комисия публикува съобщение, в което отново потвърждава необходимостта от предприемане на целенасочени и координирани мерки по отношение на високите цени на енергията. В своето съобщение Комисията предложи да се въведе механизъм за ограничаване на цените чрез основната европейска борса за газ — пазарът TTF, който да бъде задействан при необходимост. С Регламент (ЕС) 2022/2578 се прилага предложението, изложено от Комисията в нейните съобщения.

Целите и принципите на Регламент (ЕС) 2017/1938 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2017 г. относно мерките за гарантиране на сигурността на доставките на газ не са застрашени от механизма за корекция на пазара и от настоящото предложение за удължаване на неговата валидност. С Регламент (ЕС) 2022/2578 се гарантира, че в случай на извънредна ситуация на регионално равнище или на равнището на Съюза механизмът за корекция на пазара няма да ограничава необосновано потока на газ в рамките на вътрешния пазар, което би застрашило сигурността на доставките на газ в Съюза.

Регламент (ЕС) 2022/2578 и настоящото предложение за удължаване на срока на прилагането му е част от група от мерки за справяне с настоящата енергийна криза, които Съветът прие през последните месеци. По-специално Регламент (ЕС) 2022/2578 е тясно свързан с Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета и е в съответствие с неговите цели. С него по-специално се гарантира, че Комисията може да преустанови действието на механизма за корекция на пазара, ако той оказва отрицателно въздействие върху напредъка, постигнат при изпълнението на целта за намаляване на потреблението на газ в съответствие с член 3 от Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета, или ако това води до общо увеличение на потреблението на газ, въз основа на данните за потреблението на газ и намаляването на търсенето, получени от държавите членки в съответствие с член 8 от Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета.

Редовният и ефективен мониторинг и докладване са от съществено значение за оценката на напредъка, постигнат от държавите членки при прилагането на доброволните и задължителните мерки за намаляване на търсенето. За тази цел и в допълнение към мерките за мониторинг и докладване, предвидени в Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета, най-късно две седмици след извършване на събитие за корекция на пазара държавите членки трябва да уведомят Комисията за мерките, които са предприели за намаляване на потреблението на газ и електроенергия в отговор на събитието за корекция на пазара, освен ако Комисията не е приела решение за преустановяване на действието. Намаляването на търсенето в Съюза е израз на принципа на солидарност, залегнал в Договора.

Освен това с Регламент (ЕС) 2022/2578 се допълват целите за въвеждане на механизма за управление на нестабилността на цените в рамките на деня с цел справяне с краткосрочната нестабилност на пазара, както е посочено в глава III, раздел I от Регламент 2022/2576. Механизмът за управление на нестабилността на цените в рамките на деня е инструмент за ограничаване на екстремни промени в рамките на един ден и не е достатъчен за справяне с проблеми с прекомерно високите цени, каквито възникнаха през лятото на 2022 г.

Също така Регламент (ЕС) 2022/2578 и настоящото предложение са в съответствие с целите на Европейския зелен пакт, по-специално с гарантирането на сигурни и достъпни енергийни доставки за ЕС чрез осигуряване на механизъм, който ще смекчи последиците от изключително високите цени на газа за потребителите в ЕС и неговите държави членки, като същевременно е разработен така, че да не води до структурно намаление на цените, тъй като ако то бъде прехвърлено на крайните потребители, може да доведе до по-голямо потребление на газ.

- **Съгласуваност с други политики на Съюза**

Регламент 2022/2578 и настоящото предложение за удължаване са съвместими с други политики на Съюза, по-специално с правилата относно политиката за вътрешния пазар,

включително по отношение на правилата в областта на конкуренцията. С Регламент 2022/2578 не се засягат необосновано принципите на конкурентното право. По-специално механизмът за корекция на пазара е разработен така, че да ограничава намесата до ситуации на прекомерни цени, при които индексът на пазара TTF вече не предоставя подходящ показател за цените, който да отразява точно динамиката на пазара в Европа.

2. ПРАВНО ОСНОВАНИЕ, СУБСИДИАРНОСТ И ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

• Правно основание

Правното основание на настоящия инструмент е член 122, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз („ДФЕС“). Условието за прилагане на тази разпоредба изискват мярката да бъде „съобразена с икономическата ситуация“, както по-специално е случаят, когато съществуват „сериозни затруднения при снабдяването с определени продукти“. Мерките трябва също така да се предприемат в „дух на солидарност“ и съгласно съдебната практика те трябва да бъдат временни и пропорционални.

Продължаващият понастоящем недостиг на доставки на газ, заедно с нестабилността на цените, причинена от крехкото равновесие на световните пазари на газ, представляват сериозно затруднение при снабдяването с енергиен продукт съгласно член 122 от ДФЕС. Както е подчертано по-горе в точка 1 („Основания и цели на предложението“), продължават да съществуват сериозни затруднения и рискове за сигурността на доставките на газ в ЕС.

Ако мерките, предвидени в Регламент (ЕС) 2022/2578, престанат да се прилагат, държавите членки вече няма да разполагат с инструмент за пряко справяне със случаи на прекомерно високи цени, причинени от такива затруднения и рискове.

Както е обяснено в точка 1 („Основания и цели на предложението“), разпоредбите на регламента са необходими и пропорционални за справяне със сериозните затруднения и потенциалните рискове за цените, които биха могли да възникнат поради настоящото крехко равновесие в газовата система на ЕС.

За да се избегнат фрагментарни действия, които биха могли да доведат до разделение на интегрирания пазар на газ в ЕС, са необходими общи действия в дух на солидарност. Освен това механизмът за корекция на пазара укрепва солидарността на Съюза чрез избягване на прекомерно високи цени на газа, които са неприемливи дори за кратки периоди от време за много държави членки. Механизмът за корекция на пазара може да спомогне да се гарантира, че предприятията за доставка на газ от всички държави членки са в състояние да закупуват газ на разумни цени в дух на солидарност.

Освен това общите предпазни мерки, които може да са по-необходими в държавите членки без алтернативи за доставки, отколкото в държавите членки с повече алтернативи, осигуряват прилагането на координиран подход като израз на енергийната солидарност.

Поради това е оправдано предложеният инструмент да се основава на член 122, параграф 1 от ДФЕС.

- **Субсидиарност (при неизключителна компетентност)**

Разпоредбите на регламента и предложеното удължаване са в пълно съответствие с принципа на субсидиарност.

Поради интегрирания характер на пазарите на газ и финансовите пазари действията на равнището на Съюза са най-ефективният начин за справяне с проблема с пиковете на цените в целия Съюз.

- **Пропорционалност**

Разпоредбите на регламента и предложеното удължаване на прилагането им са в съответствие с принципа на пропорционалност. Мярката е пропорционална на измерението и естеството на определените проблеми, както и на постигането на поставените цели.

Максималните прагове за оферирание са често използван механизъм на търговските пазари за решаване на проблема с механизмите за ценообразуване, които потенциално водят до вредни последици за потребителите. Такъв механизъм съществува например на пазарите на електроенергия в ЕС (вж. например член 10 от Регламент (ЕС) 2019/943) и може да бъде открит и на пазари извън Съюза, като например в САЩ.

Освен това механизмът няма за цел да се намесва в нормалното взаимодействие между търсенето и предлагането или да „ограничава“ обичайното ценообразуване. Той може да бъде задействан само при крайно изключителни обстоятелства, когато увеличението на цените на пазара TTF не е свързано с развитието на международните цени, като в дадения момент това поставя под съмнение неговата пригодност за използване като референтна цена. Механизмът за корекция на пазара ще бъде задействан само при изключителни обстоятелства за строго ограничен период от време.

Максималният праг за оферирание ще бъде незабавно дезактивиран, когато тези изключителни обстоятелства престанат да съществуват. Също така механизмът за корекция на пазара се придружава от всеобхватен набор от предпазни мерки, които позволяват преустановяване на действието на механизма, ако възникнат нежелани смущения на пазара, оказващи отрицателно въздействие върху сигурността на доставките и потоците в рамките на ЕС, както и върху нормалното функциониране на пазарите на деривати.

Поради това механизмът за корекция на пазара не надхвърля необходимото за постигане на преследваната цел на политиката и е пропорционален за постигане на целта за смекчаване на въздействието на необичайно високите цени на газа. Удължаването с една година е необходимо поради трайния характер на сериозните затруднения при енергийните доставки и произтичащите от тях рискове за цените и сигурността на доставките, които се очаква да продължат поне през цялата 2024 г., тъй като повече структурни промени в пазарните условия се очакват едва през 2025 г.

- **Избор на инструмент**

Като се вземат предвид измерението на енергийната криза и мащабът на нейното социално, икономическо и финансово въздействие, разпоредбите, чието прилагане се цели да бъде удължено с настоящото предложение, се съдържат в регламент, който има общ характер и се прилага пряко и незабавно. Поради това удължаването на срока на прилагане на тези разпоредби следва да се извърши чрез приемането на регламент.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩИТЕ ОЦЕНКИ, КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

• Консултации със заинтересованите страни

Поради необходимостта предложението за удължаване на срока на прилагане на регламента да бъде изготвено в съкратени срокове, така че да може да бъде прието навреме от Съвета, не беше възможно да се проведе консултация със заинтересованите страни.

Службите на Комисията обаче извършиха оценка дали са възникнали отрицателни последици след влизането в сила на механизма за корекция на пазара.

В съответствие с изискванията на член 8 от Регламент 2022/2578 в своите доклади за оценка на въздействието, публикувани на 1 март 2023 г., ACER⁽⁶⁾ и ESMA⁽⁷⁾ анализираха редица показатели за оценка на въздействието на механизма за корекция на пазара след влизането му в сила. Тези показатели обхващат няколко области — от сигурността на доставките и потоците в рамките на ЕС до финансовите пазари и стабилността. ACER и ESMA стигнаха до заключението, че механизмът за корекция на пазара не е бил задействан и че до публикуването на доклада им не са възникнали отрицателни последици.

Въз основа на показателите, определени от ACER и ESMA в докладите им от март, Комисията разшири анализа, за да оцени развитието на пазара през последните месеци. Механизмът за корекция на пазара никога не е бил задействан и не са установени отрицателни последици след влизането му в сила.

Резултатите от оценката на Комисията бяха представени на представителите на държавите членки на срещата на работна група „Енергетика“ на Съвета от 5 октомври 2023 г.

• Основни права

Механизмът за корекция на пазара е временен и се задейства само когато са изпълнени определени условия. Тези условия на свой ред отразяват ситуация, която е вредна за икономиката на Съюза и за неговата енергийна сигурност и която поради това следва да бъде преодоляна. Освен това механизмът за корекция на пазара съдържа солидни предпазни мерки, които биха предотвратили възникването на проблеми, свързани с основните права. С него се въвежда механизъм за дезактивиране, който ще прекрати действието му, ако то вече не е оправдано от ситуацията на пазара на природен газ. Дори ако условията, обосноваващи задействането на механизма за корекция на пазара, продължават да са налице, в регламента е предвидена възможност за преустановяване на неговото действие при възникване на нежелани смущения на пазара. Комисията е длъжна да приема такива решения за преустановяване на действието в случай на възникване на нежелани смущения на пазара. Поради това механизмът за корекция на пазара е пропорционален и надлежно обоснован, тъй като не оказва по-голямо въздействие от необходимото върху основните права, като например свободата на

⁶ https://acer.europa.eu/Publications/ACER_FinalReport_MCM.pdf

⁷ https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/ESMA70-446-794_MCM_Effects_Assessment_Report.pdf

стопанска инициатива, с оглед на последиците, които бездействието би имало върху икономиката на Съюза и енергийната му сигурност.

4. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

Отражението върху бюджета на ЕС, свързано с настоящото предложение, засяга човешките ресурси на Генерална дирекция (ГД) „Енергетика“ на Европейската комисия. Този безпрецедентен механизъм включва задачи, включително мониторинг на функционирането на стоковите пазари и на тяхното въздействие върху сигурността на доставките, които обикновено не са част от ролята на Комисията. Поради равнището на отговорност, свързано с тази задача, от първостепенно значение е да се осигури адекватно съдействие от страна на службите на Комисията, като бъде засилена ролята на ГД „Енергетика“, по-специално по отношение на финансовия мониторинг и оценка и мониторинга и оценката на пазарите (6 ЕПРВ). Подкрепата от ACER при мониторинга, задействането и преустановяването на действието на механизма за корекция на пазара ще бъде от решаващо значение за ефективното му прилагане. Поради това отражението върху бюджета на ЕС, свързано с настоящото предложение, се отнася и за човешките ресурси и другите административни разходи на ACER (6 ЕПРВ).

По настоящото предложение не се изискват бюджетни средства в допълнение към вече разпределените в контекста на приемането на Регламент (ЕС) 2022/2578 и посочени във финансовата обосновка, придружаваща Регламент (ЕС) 2022/2578.

5. ДРУГИ ЕЛЕМЕНТИ

- **Подробно разяснение на конкретните разпоредби на предложението**

Предложените промени са целенасочени и ограничени по обхват, така че да се удължи с една година срокът на прилагане на разпоредбите на Регламент (ЕС) 2022/2578.

В член 12 се предлага срокът на прилагане на регламента да бъде променен и удължен до 31 януари 2025 г.

Предложение за

РЕГЛАМЕНТ НА СЪВЕТА

за изменение на Регламент (ЕС) 2022/2578 във връзка с удължаването на срока на прилагането му

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 122, параграф 1 от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

- (1) С Регламент (ЕС) 2022/2578 на Съвета¹ се създава временен механизъм за корекция на пазара („МКП“) за дадени нареждания за търговия с деривати, свързани с виртуалните търговски точки („ВТТ“) на Съюза с падеж между месец напред и година напред. Поради това механизмът за корекция на пазара се прилага за всеки стоков дериват, търгуван на регулиран пазар, чийто базов инструмент е сделка с газ в някоя ВТТ в Съюза.
- (2) Механизмът за корекция на пазара трябва да се задейства, когато настъпи събитие, налагащо корекция на пазара, т.е. когато цената на сетълмент на свързаните с ТТФ деривати с най-кратък срок за изпълнение, публикувана от ICE Endex B.V., надхвърли 180 EUR/MWh и е с 35 EUR над референтната цена в продължение на три работни дни. При настъпването на събитие, налагащо корекция на пазара, в Регламент (ЕС) 2022/2578 е предвиден динамичен максимален праг за офериране, при който пазарните оператори не следва да приемат, а участниците на пазара — да подават нареждания за деривати на цени, които са с 35 EUR/MWh над референтната цена, публикувана от Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER)² предходния ден.
- (3) В докладите си за оценка на въздействието, публикувани на 1 март 2023 г. в съответствие с член 8 от Регламент (ЕС) 2022/2578, ACER и Европейският орган за ценни книжа и пазари (ESMA)³ анализираха редица показатели за оценка на въздействието на механизма за корекция на пазара след влизането в сила на посочения регламент. ACER и ESMA стигнаха до заключението, че механизмът за корекция на пазара не е бил задействан и че до публикуването на съответния им доклад не са възникнали отрицателни последици за сигурността на

¹ Регламент (ЕС) 2022/2578 на Съвета от 22 декември 2022 г. за създаване на механизъм за корекция на пазара с цел защита на гражданите на Съюза и икономиката от прекомерно високи цени (ОВ L 335, 29.12.2022 г., стр. 45, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2578/oj>).

² https://acer.europa.eu/Publications/ACER_FinalReport_MCM.pdf

³ https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/ESMA70-446-794_MCM_Effects_Assessment_Report.pdf

доставките и потоците към финансовите пазари в рамките на Съюза и за стабилността.

- (4) Въз основа на показателите, анализирани от ACER и ESMA в докладите им от 1 март 2023 г., Комисията разшири анализа, за да оцени развитието на пазара през последните месеци. След влизането в сила на Регламент (ЕС) 2022/2578 не са установени отрицателни последици и механизмът за корекция на пазара никога не е бил задействан.
- (5) Въпреки това все още са налице сериозни затруднения пред сигурността на енергийните доставки в Съюза. Положението на пазара на газ в световен мащаб остава много напрегнато. Цените на газа все още са значително по-високи от тези отпреди кризата, което води до неизбежни последици за покупателната способност на гражданите на Съюза и конкурентоспособността на предприятията в Съюза.
- (6) Нестабилността на пазара също така е следствие от напрежението на пазара, произтичащо от геополитически рискове, и представлява допълнителен риск за икономиката на Съюза. Случаите на ясно изразена нестабилност на цените, наблюдавани през лятото и началото на есента на 2023 г., когато цените се увеличиха с повече от 50 % за няколко седмици, показват, че пазарите са все още нестабилни и остават уязвими дори за относително малки сътресения в търсенето и предлагането, както се вижда от движенията на цените след неотдашните събития, като например стачката, засегнала австралийските съоръжения за втечен природен газ (ВПГ) и прекъсването на междусистемната връзка Balticconnector. Продължаващата криза в Близкия изток представлява допълнителен значителен геополитически риск с потенциално въздействие върху цените и доставките на газ.
- (7) Понастоящем положението на световните пазари на газ е много напрегнато и се очаква да остане напрегнато за известно време. През последните две години доставки на ВПГ в световен мащаб нараснаха съвсем слабо поради ограниченото увеличаване на капацитета за втечняване, прекъсванията в основните съоръжения за износ, както и намаляващите доставки на захранващ газ в съоръженията за ВПГ. Значителни нови капацитети за втечняване на ВПГ се очаква да бъдат пуснати в експлоатация едва през 2025 г. Поради това в близко бъдеще пазарното равновесие остава несигурно.
- (8) Освен това, поради значителното намаляване на вноса на руски газ по газопроводите през изминалата година доставките на газ за Съюза са намалени значително в сравнение с положението преди кризата. При настоящото равнище на вноса на газ се очаква Съюзът да получи приблизително 20 млрд. куб. метра руски газ по газопроводи през 2023 г., което е с около 110 млрд. куб. метра по-малко, отколкото през 2021 г. Поради това в краткосрочен план продължава да съществува сериозен риск от възникване на недостиг на газ в Съюза. С оглед на настоящите неблагоприятни пазарни условия цените могат отново да се покачат вследствие на непредвидими събития и внезапни сътресения, като например съживяване на търсенето на ВПГ в Азия, което би могло да намали наличния газ на световния пазар на газ; екстремни метеорологични условия, които биха могли да засегнат съхранението на водноелектрическа енергия или производството на електроенергия от АЕЦ, което би изисквало по-често прибягване до производство на електроенергия от газ; и възможни нови прекъсвания на доставките на газ, включително пълно спиране на вноса на газ от Русия и нови

прекъсвания на критичните инфраструктури след саботажите срещу газопровода „Северен поток 1“ през септември 2022 г. и прекъсването на газопровода Balticconnector през октомври 2023 г.

- (9) Продължаващите сериозни затруднения излагат целия Съюз на рискове от недостиг на енергия и високи цени на енергията. Равнището на цените на газа би могло да окаже отрицателно въздействие върху икономическото положение на Съюза, конкурентоспособността на промишлеността и покупателната способност на гражданите.
- (10) При тези условия, особено при наличието на редица геополитически рискове с потенциално въздействие върху цените на газа, страхът от недостиг може да предизвика силни реакции, които могат да имат сериозни последици за цените. Като се има предвид настоящото напрегнато равновесие между търсенето и предлагането, дори умереното прекъсване на доставките на газ би могло да има драматично въздействие върху цените на газа и да причини сериозни и трайни вреди за икономиката и гражданите на Съюза.
- (11) В разгара на кризата Съюзът прие силен и координиран отговор, за да защити своите граждани и икономика от прекомерни цени и да гарантира, че газът преминава през границите към всички нуждаещи се потребители, включително в ситуации на недостиг на газ. Реакцията на Съюза в рамките на плана REPowerEU⁴ и последващите инициативи, включително мерките, определени в Регламент (ЕС) 2022/2578, допринесоха за подобряване на положението. Ако тези мерки престанат да се прилагат, това би довело до риск от промяна на стабилизираното, но неустойчиво положение, което Съюзът е постигнал, и би влошило устойчивостта на евентуални бъдещи събития и внезапни сътресения, като посочените по-горе.
- (12) Тъй като Съюзът е единен пазар и TTF обикновено се разглежда като „стандартният“ ценови ориентир на пазарите на газ в Съюза, високите цени на газа за свързаните с TTF деривати биха имали тежки последици във всички държави членки, макар и евентуално в различна степен в зависимост от държавата членка. Дериватите, свързани с всички други виртуални търговски точки в Съюза, също следва да останат включени при удължаването на срока на прилагането на Регламент (ЕС) 2022/2578, за да се избегне евентуално изместване на търговията към деривати, свързани с други виртуални търговски точки, което може да доведе до нарушения на енергийните или финансовите пазари на Съюза. Механизмът за корекция на пазара укрепва солидарността на Съюза чрез избягване на прекомерно високи цени на газа, които са неприемливи дори за кратки периоди от време за много държави членки. Механизмът за корекция на пазара може да спомогне да се гарантира, че предприятията за доставка на газ от всички държави членки са в състояние да закупуват газ на разумни цени в дух на солидарност.
- (13) Удължаването на срока на прилагане на Регламент (ЕС) 2022/2578 представлява спешна мярка в отговор на продължаващите сериозни затруднения при енергийните доставки, които водят до риск от непосредствена криза и изискват

⁴ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — План REPowerEU, COM(2022) 230 final, 18.5.2022 г.

мярката, определена в посочения регламент, която допринася за контролиране на цените, да продължи да се прилага.

- (14) Като се има предвид фактът, че Регламент (ЕС) 2022/2578 ще престане да се прилага на 31 януари 2024 г., удължаването на неговия срок на прилагане представлява спешна мярка в дух на солидарност между държавите членки, която има за цел да отговори на продължаващите сериозни затруднения при енергийните доставки. Тези затруднения водят също така до риск от непосредствена криза и прекомерно високи цени, особено ако настъпят събития като описаните по-горе.
- (15) Удължаването на срока на прилагане на Регламент (ЕС) 2022/2578 е в съответствие и с плана REPowerEU, който има за цел да защити гражданите и икономиката на Съюза от прекомерно високи цени и недостиг на енергийни доставки.
- (16) Настоящият регламент следва да влезе в сила на 1 февруари 2024 г., за да се гарантира непрекъснатата защита срещу прекомерно високи цени през зимния сезон 2023/2024 г.
- (17) Разпоредбите с удължен срок на прилагане следва да бъдат временни и да останат в сила до края на януари 2025 г. Удължаването с една година е необходимо и пропорционално поради трайния характер на сериозните затруднения и допълнителните рискове, описани по-горе, както и поради несигурността на настоящото положение.
- (18) Доколкото целта на настоящия регламент не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите членки, но може да бъде по-добре постигната на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящият регламент не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.
- (19) Поради това Регламент (ЕС) 2022/2578 следва да бъде съответно изменен,

ПРИЕ НАСТОЯЩИЯ РЕГЛАМЕНТ:

Член 1

Изменение на Регламент (ЕС) 2022/2578

В член 12, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2022/2578 второто изречение се заменя със следното:

„Той се прилага до 31 януари 2025 г.“

Член 2

Влизане в сила и прилагане

Настоящият регламент влиза в сила на 1 февруари 2024 г.

Настоящият регламент е задължителен в своята цялост и се прилага пряко във всички държави членки.

Съставено в Брюксел на [...] година.

*За Съвета
Председател*